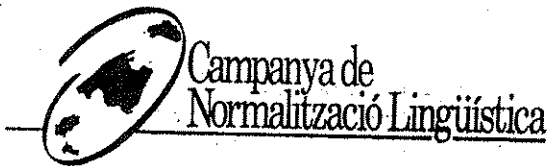

LÍNIA DIRECTA

amb la Campanya de Normalització Lingüística

III

Palma
1993

Línia Directa

© Aina Moll

Producció: Campanya de Normalització Lingüística de les Illes Balears

Fotocomposició: Documenta Balear s.a.

Impressió: Antoni Rotger

Dipòsit Legal: PM-1.364/1991

Un bon testimoniatge lingüístic

El nostre contestador automàtic ha registrat un llarg missatge d'una persona que no coneixem, però que sens dubte és amic nostre: en Jaume Torres i Mateu. Diu que no és un polític ni un intel·lectual, sinó "un pobre estimador del català de Mallorca" que va aprendre dels seus pares, "uns pagesos de molt de seny i de llenguatge evidentment mallorquí (mai per mai, ni mitja forasterada)". S'expressa en registre formal, amb l'article *el, la* (només una vegada li "ha escapat" un article salat), amb perfecta pronúncia formal mallorquina (un sol dialectalisme fonètic: *llengo*), que ens agradaria sentir en boca de catedràtics i diputats. Parla de la seva "joventut camperola, lèxic amb absència total de *maduixes* (dèiem *fraules*), *servei* (*servici*), *doncs* (*idò*)" i afegeix: "em fou imposat estudiar la gramàtica castellana i només castellana, i durant els meus estudis vaig rebre més d'un càstig i més d'una humiliació perquè m'arriscava a demostrar la meva estimació pel nostre català-mallorquí. I dic ben aposta això de català-mallorquí, perquè sempre he tengut molt clar que he d'escriure segons la gramàtica catalana, però he d'emprar sempre les paraules de la benamada Mallorca".

Feta aquesta espècie de "professió de fe mallorquina", com diu ell, passa a fer-nos dues preguntes. Però abans d'exposar-les i de donar-hi resposta, voldria fer uns comentaris a les manifestacions que acab de reproduir:

1. Observau que el nostre comunicant va aprendre dels seus pares i del seu ambient camperol un llenguatge col·loquial mallorquí, que comprenia formes pròpies només del registre col·loquial, com *idò*, que en registre formal és *doncs* (ja ho vaig explicar a la **Línia Directa** del 22 de juliol de l'any passat, que trobareu a la pàgina 28

¹ La numeració dels capítols correspon als lliuraments setmanals, que presentam per ordre cronològic.

del recull I; hi afegesc que el *Diccionari Català-Valencià-Balear* en dona cites de Ramon Llull, d'Ànselm Turmeda i de Joan Alcover, entre d'altres), però també paraules rebudes per via culta (com *servici*, en lloc de *servei*, que també s'ha emprat a Mallorca com hem vist a la pàg. 60 del recull II) i paraules com *fraula* que molts de mallorquins d'avui consideren pròpies dels "botifarrès" (ja he comentat qualche vegada que la noblesa mallorquina ha mantingut millor l'orgull de la llengua que el poble). Les humiliacions que en Jaume Torres diu que va rebre quan era estudiant expliquen l'*autoodi* (en el sentit sociolingüístic del terme), que fa que molts de mallorquins que rebutgen per "catalana" la paraula *maduixa* no emprin el seu sinònim mallorquí, sinó el castellanisme *fresa*.

2. La postura del nostre comunicant respecte a l'ús de la llengua es pot considerar modèlica en la situació actual (sobretot tenint en compte que també té clar com ha de parlar, ja que per deixar un missatge al contestador automàtic de gent que no coneix adopta el registre formal). Escriure segons la gramàtica emprant amb preferència les formes pròpies és el que fa qualsevol persona que hagi estat alfabetitzada i formada culturalment en la llengua pròpia, sigui quina sigui aquesta llengua. He dit *amb preferència* i no *sempre*, perquè el patrimoni lingüístic d'una persona comprèn *tota la llengua*, i no només allò que és propi de la seva contrada. Però la responsabilitat que tenim (i que el nostre Estatut remarca) de fer conèixer les característiques específiques de les Illes, justifiquen (a títol individual, naturalment, i respectant la llibertat dels altres) aquest *sempre* que en situació normal no adopta ningú, per massa limitatiu.

Passem ara a les consultes:

1. Com eliminarem la paraula forastera "chapuza" i la corresponent "chapucero"?

El nostre comunicant diu que cap dels equivalents que n'ha trobat al diccionari bilingüe de F. de B. Moll —*bunyol, nyap, nyarro*, etc.— "pot convèncer un camperol". Té raó. La "*chapuza*" ha entrat modernament com a realitat social (abans teníem l'orgull

de la feina ben feta), i ha entrat en castellà. La paraula catalana més útil per expressar el concepte és potser *potineria* (amb l'adjectiu i el verb corresponents, *potiner* i *potinejar*), que no és corrent a les Balears. En bona pràctica lingüística, és preferible a "*chapuza*", però és ben possible que predomini el castellanisme, adaptat o no a la pronúncia i la grafia catalanes.

2. Quan s'ha d'escriure amb majúscula "En / Na"?

També té raó el nostre comunicant de dir que les gramàtiques no donen normes clares sobre la grafia de l'article personal, i demostra molt bona intuïció lingüística dient que suposa que "quan deim *el Rei En Jaume* l'hem d'escriure amb lletra grossa, i per dir *na Maria* i *en Jaume s'estimen* amb lletra petita". Que ho faci així, que anirà bé. No tenc espai ací per explicar per què, però el tema és prou interessant per dedicar-li una altra *Línia Directa*. Ho farem així, si Déu vol. - A. M. (11-6).